Opisy sołectw

Białężyn

Miejscowość usytuowana przy trasie Poznań- Czarnków około 6 km od Czarnkowa , posiada najmniejszy w gminie areał użytków rolnych i charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem gospodarstw.
W starej części wsi znajduje się parterowy murowany dwór z przełomu XIX i XX w. otoczony parkiem , pozostałością folwarku jest spichlerz.

Brzeźno

Sołectwo usytuowane w strefie podmiejskiej, przy trasie Czarnków - Piła . Na bazie byłego PGR działa kilka spółek specjalizujących się w hodowli bydła i trzody chlewnej.
Historyczny układ przestrzenny Brzeźna, oparty na skrzyżowaniu dróg, przybrał kształt zbliżony do trójkąta. Dwór z I poł. XIX w. jest przykładem niewielkiej rezydencji szlacheckiej. Wśród zabytkowych drzew otaczających dwór przeważają ponad 120 letnie jesiony. Ochroną konserwatorską objęto oficynę i budynek byłej szkoły podstawowej, w którym obecnie funkcjonuje świetlica środowiskowa.

Bukowiec

Niewielka wieś o rozproszonej zabudowie położona pośród nadnoteckich łąk . Niemal cały teren sołectwa znajduje się w obszarze chronionego krajobrazu doliny Noteci. Zabytek stanowi kościół z przełomu XIX i XX w.

- wspomnienia -

Buchwerder (Bukowiec)

Pierwotnie Buchwerder to stara nazwa dla określonej formy terenu

(niwa, po niemiecku Flur);

w roku 1816 stała się nazwą miejscowości

Pierwsza zagroda powstała w roku 1811, kiedy to hrabia Ignacy Radoliński sprzedał pierwszemu osadnikowi 1,25 ha bagnistej ziemi za sumę 75 talarów. Po 3 latach zwolnienia od opłat należało odprowadzać prawie 2 talary rocznego czynszu gruntowego. W naturze należało dostarczać na świętego Michała (29 września; przyp. tł.) pół gęsi, pół mendla (mendel - 15 lub 16 sztuk; przyp. tł.) jaj i pół koguta. W piwo i gorzałkę trzeba było zaopatrywać się w pańskiej gospodzie (tzw. Modderkrug).

Zbiórka suchego drewna (chrustu) dozwolona była tylko w określone dni, za drewno do celów budowlanych należało zapłacić. Prawo wypasu przyznano tylko dla jednej krowy. W umowie zawarto twarde warunki, których nie zmieniono także późniejszym osadnikom, ponieważ lekkomyślny hrabia potrzebował dużo, ba nawet bardzo dużo pieniędzy. Jako taką egzystencję gwarantowało przekształcenie bagnistej ziemi w łąkę i niezwykła wprost pracowitość mieszkańców.

Na szczęście udało się powiększyć zagrody poprzez dokupowanie ziemi. Los osadników poprawił się również wskutek separacji (scaleniu gruntów). Nie musieli już używać krów mlecznych jako zwierząt pociągowych, ponieważ mogli sobie już pozwolić na konie.

W roku 1939 osadę zamieszkiwało już 14 chłopów posiadających po dwa konie i 36 chłopów posiadających jednego konia. W roku 1816 Buchwerder liczył 40 mieszkańców, by w roku 1930 mieć już 362 mieszkańców gospodarujących na powierzchni 384 ha.

Przez długi czas we wsi stał budynek szkolny pokryty strzechą mieszczący pod jednym dachem izbę lekcyjną, mieszkanie nauczyciela i salę modlitwy. Na przełomie wieków zbudowano nowy masywny budynek szkolny z cegły oraz nowy kościół. Proboszczowie obu wyznań mieli swoje probostwa w Kuźnicy

Czarnkowskiej (niem. Hammer)

Ciszkowo

Miejscowość usytuowana na skraju doliny Noteci od wschodu otoczona piękną "Szwajcarią Czarnkowską". Niegdyś brzegi rzeki łączył w tym miejscu drewniany most, obecnie latem ciągłość ruchu zapewnia przeprawa promowa. Śladami dawnej świetności są: zespół dworsko-parkowy z XVIII- wiecznym spichlerzem o konstrukcji szachulcowej, ponadto budynek byłej szkoły podstawowej z pocz.XX w., oraz zabudowania folwarczne z koń. XVIII i XIX w.

Gajewo

Północną część sołectwa porastają lasy, natomiast zabudowa siedliskowa cechuje się dużym rozproszeniem . Wieś typowo rolnicza, której główną specjalizacją jest hodowla bydła.
Dziedzictwo kulturowe stanowi kuźnia , budynek przedszkola, wiekowe domy drewniano-gliniane i murowano-kamienne oraz cmentarz ewangelicko-augsburski z XIXw.

Gębice

Największe obszarowo sołectwo obejmuje w swoich granicach Paliszewo, Sobolewo i Hutkę.
W uprawach dominują zboża i ziemniaki, w hodowli - trzoda chlewna.
W przeszłości wieś szlachecka wzmiankowana w 1381 r. W XVII w. stanowiła włość Radońskich, później Paliszewskich. W centrum usytuowany jest neoromański kościół z ok.1879 r. liczne stare domy i zabudowania gospodarcze pochodzą z koń.XIX i pocz.XX w. W parku krajobrazowym z dobrze zachowanym starodrzewiem (lipy, białodrzewy i cisy) wznosi się późnobarokowa kaplica pw. Św. Zofii (1785) z klasycystycznym ołtarzem i barokową rzeźbą św. Jana Chrzciciela z poł.XVIII w. W przebudowanym zespole dworskim mieści się Ośrodek Pedagogiczno-Rehabilitacyjny Sióstr Felicjanek "Nasz Dom" dla dziewcząt specjalnej troski ze Szkołą Podstawową Specjalną .W sąsiedztwie funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej dla mężczyzn

upośledzonych umysłowo z Zakładem Terapii Zajęciowej.

Gębiczyn

Niewielka wieś o zdecydowanie rozproszonej zabudowie wkomponowanej w duże kompleksy leśne.
Perełką architektoniczną jest murowana zagroda - relikt XVIII-wiecznego budownictwa olęderskiego na obrzeżach Puszczy Noteckiej . Uwagę zwracają : kościół z pocz..XX w. i zagrody z XIX w. Na urokliwych leśnych polankach można odnaleźć gliniane chaty.
Dzięki staraniom osób prywatnych prężnie działa na rzecz rewitalizacji, dokształcania i rehabilitacji dzieci i młodzieży wiejskiej fundacja "Gębiczyn".

Góra-Pianówka

Teren o dużych walorach widokowych obejmuje również Pianówkę i osadę Goraj Zamek. Północną granicę wyznaczają "widły" Noteci, południową natomiast wzgórza Moreny Czarnkowskiej, które stanowią obszar chronionego krajobrazu. Pasma wzgórz morenowych na skraju Puszczy Noteckiej pokrywa las mieszany. Na jednym ze wzniesień , stanowiących południową krawędź doliny, znajduje się osada, zwyczajowo nazwana Goraj-Zamek, ponieważ najokazalszym obiektem jest neorenesansowy pałac zbudowany w latach 1908-1912 przez hrabiego Hochberga, Zespół pałacowo-parkowy obejmuje masztalarnię, dom ogrodnika, budynek administracyjno-mieszkalny oraz park z II poł.XIX w. W kompleksie leśnym funkcjonuje jedyna w gminie szkoła średnia - Zespół Szkół Leśnych.
W rejestrze zabytków figuruje nieczynny cmentarz ewangelicko-augsburski z XIX w. , murowany budynek z przełomu XIX i XX w. służący do przechowywania zwłok oraz przydrożna kaplica i budynek byłej szkoły podstawowej, w którym obecnie mieści się świetlica wiejska.

Grzępy

Najmniejsze obszarowo sołectwo o dużym rozdrobnieniu gospodarstw rolnych. W dobrym stanie zachowały się stare murowane chałupy wiejskie. Do dziś mieszkańcom służy dworek wybudowany w 1870 r. oraz budynek byłej szkoły wzniesiony przez władze pruskie w 1915 r.

Huta

Układ przestrzenny zabudowań reprezentuje typ wielodrożnicy opartej na skrzyżowaniu dróg. Do dziś zachowały się: XIX-wieczne budynki kuźni, gorzelni i młyna o konstrukcji szachulcowej, murowane budynki mieszkalne i gospodarcze z koń. XIX w. i pocz. XX w., murowany, otynkowany kościół z 1910 r. z wieżą i kolumnowym portykiem.

Jędrzejewo

Zasadniczy układ przestrzenny wsi, zbliżony do prostokąta, utworzyły dwie równoległe do siebie drogi, połączone bocznymi traktami. Określeniu skupisk zabudowań oddalonych od centrum służą utrwalone nazwy: Jesionowo, Pomorska Wola, Plany, Piaski, Książnica i Kaźmierówka. Przeważa hodowla bydła mleczno-opasowego.
Wartość historyczną posiadają XIX-wieczne: szkoła, liczne budynki mieszkalne, plebania oraz kościół z 1905 r., zbudowane w latach 30 XX w. poczta i młyn z zagrodą młynarską.

Komorzewo

Komorzewo z osadą Ciążyń jest najdalej na południe wysuniętą wsią gminy. Posiada zwartą zabudowę. Prawie 1/3 gospodarstw liczy około 15 ha w dużej mierze specjalizujących się w sadownictwie.
Warto obejrzeć zabytkowe zabudowania mieszkalne i gospodarskie, budynki byłej szkoły podstawowej i sklepu.

Kuźnica Czarnkowska

Wieś o rozproszonej zabudowie, znaczne obszary zajmują lasy i grunty rolne o niskiej bonitacji.
Nazwa wsi, wymieniana już w 1455 r., pochodzi od pieca do wytopu żelaza z rudy darniowej. W 1686 r. powstał tu zbór ewangelicki. Na wzgórzu nad doliną wznosi się dawny neoklasyczny pałac (1830-1840). z II poł XIX w. Zachowały się: gorzelnia, spichlerz, obora oraz kuźnia. Na południowym zboczu rozciąga się park krajobrazowy ze starymi bukami, lipami, świerkami, klonami oraz wiązami, bukami, platanami, brzozami brodawkowymi, tulipanowcami i lipami srebrzystymi. W głębi leśnej gęstwiny ciągnie się wał ziemny kryjący szczątki nagrobków z XIX w.

Marunowo

Śródleśne sołectwo wysunięte najdalej na wschód gminy, zlokalizowane przy drodze do Chodzieży, posiada rozproszoną zabudowę. Charakteryzuje się największą w gminie liczbą gospodarstw rolnych o powierzchni 15-30 ha, hodujących trzodę chlewną.
Zachował się średniowieczny układ rozplanowania wsi - typ owalnicy.
Zabytkowe budownictwo reprezentuje kilka chałup z XIX w., niektóre z zabudowaniami gospodarczymi, budynek byłej szkoły i sklep.

Mikołajewo

To niewielkie sołectwo w dolinie Noteci w południowo-zachodniej części gminy, przy drodze lokalnej Czarnków-Wieleń znajduje się w obszarze chronionego krajobrazu doliny Noteci .
Pierwsza historyczna wzmianka o Mikołajewie pochodzi z 1821 r. Wieś dawnego powiatu czarnkowskiego, w 1975 r. dołączona do gminy Wieleń, w 1992 r. - dzięki staraniom mieszkańców powróciła do gminy Czarnków.
Przykłady starej zabudowy stanowią domy z pocz. XX w. i szkoła z 1910 r.

Radolinek

Wieś o zabudowie ulicowej, położona u podnóża skarpy pradoliny Noteci w północnej części gminy została założona w XVIII w. Dookoła rozciągają się rozległe łąki z drzewami - pomnikami przyrody. Czesław Białas, który zamieszkał tu w 1968 r., zorganizował Młodzieżową Zagrodę Krajoznawczą.
Radolinek w całości posiada dawną zabudowę, zachowaną w prawie niezmienionym stanie: liczne domy z XIX w. oraz budynek byłej szkoły podstawowej.

Radosiew

Miejscowość zlokalizowana na stoku doliny Rudnicy , ukryta wśród lasów Puszczy Noteckiej, doskonałe miejsce dla miłośników grzybobrania.
Wieś istniała już w połowie XVI w. , w centrum , na rozwidleniu dróg znajduje się murowana barokowa kaplica z rzeźbą Matki Boskiej. Na stoku doliny stoi drewniana dzwonnica o konstrukcji szkieletowej, pokryta dachem namiotowym z I poł.XIX w.

Romanowo Dolne

Sołectwo ciągnące się wzdłuż drogi asfaltowej. Wraz z Romanowem Górnym ciągnie się na odcinku 8,5 km zachowując charakter typowej ulicówki. Zabudowania rozciągają się wzdłuż doliny Noteci, której stromą krawędź porastają malownicze lasy. W niektórych miejscach widoczna jest pozioma warstwa większych głazów tzw. bruk morenowy.

Romanowo Górne

Sołectwo obok Romanowa Dolnego mające charakter typowej ulicówki. Na terenie sołectwa warto zobaczyć chałupy o konstrukcji szachulcowej postawione z głazów narzutowych, oraz XIX wieczny budynek szkoły i przedszkola.

Sarbia-Sarbka

Zespół dwóch wsi stanowiących jedno sołectwo usytuowany na północny-wschód od Czarnkowa , w okolicy lesistej i pagórkowatej pochylonej ku dolinie Noteci. Podstawowym kierunkiem produkcji jest hodowla żywca wieprzowego i uprawa ziemniaka produkcyjnego. Nadleśnictwo Sarbia, dawniej zwane Promno gospodaruje na 19.789 ha lasów, które są doskonałym miejscem wypadowym dla amatorów wędrówek leśnych .
Wieś zyskuje rozgłos dzięki osiągnięciom sportowym członków LZS "Kociołki", którzy odnoszą znaczące sukcesy w warcabach 100-polowych , szachach i strzelectwie z broni kulkowej i pneumatycznej.
Średniowieczna metryka sołectwa wskazuje , iż jej właścicielami byli : Jadwiga Czarnkowska i Barbara Rogozińska , Andrzej Franciszek Gębicki, Kajetan Lewański oraz Świniarscy. Po II wojnie światowej ziemie objęli Polacy z kresów wschodnich. Z czasów dworskich pozostał zespół folwarczny, obejmujący spichlerz, chlewnię i dom-sześciorak z XIX w. Do rejestru zabytków wpisany jest park dworski z II poł. XVIII w.

Śmieszkowo

Leży w strefie podmiejskiej 3 km na południowy wschód od Czarnkowa. Jest sołectwem o wielokierunkowej produkcji rolniczej z przewagą hodowli trzody chlewnej.
Układ przestrzenny Śmieszkowa wykorzystywał przebieg lokalnych dróg,

z których jedna zyskała niewielkie pałacowe rozszerzenie. W pobliżu wsi było usytuowane założenie dworsko-pałacowe z zespołem folwarcznym. Do dziś przetrwały zabudowania gospodarcze z pocz. XX w., domy z XIX w., zespół folwarczny z koń. XIX w. i pocz. XX w. oraz budynki przedszkola i sklepu.

Średnica

Mała miejscowość o rozrzuconej zabudowie, ukryta w kompleksie leśnym. Jej wyróżnikiem były częste zmiany nazwy: Maryi Gaj, Marienbusch, Wielka Bieda i od 1982 r. - dzięki inicjatywie mieszkańców - Średnica.
Na tle wiejskich gospodarstw wyróżnia się kościół z 1915 r.

Walkowice

Sołectwo położone na wzniesieniu przy skarpie Noteci, w dużym stopniu zalesione. Teren przecina nurt Noteci. Latem przeprawy promowe umożliwiają rolnikom dostęp do pól na prawym brzegu rzeki. Wieś, ze względu na niską klasę gleb z przewagą piasku i żwiru, stanowi znaczący obszar eksploatacji kruszywa. Żwirownia powstała tu już w 1696 r.
Zabudowania wznoszono wzdłuż swobodnie biegnącej drogi, której rozszerzenie utworzyło dwa nieregularne place. Godne uwagi są wiejskie chałupy z I poł. XIX w. o konstrukcji szachulcowej oraz murowana kuźnia z 1930 r.

Zofiowo

Leży w obszarze chronionego krajobrazu doliny Noteci. Rozwidlenie drogi do Zofiowa i Bukowca to punkt widokowy na malownicze, niemal bezkresne tereny noteckie. Obszar 1379 ha stanowią łąki, pola i wydmopodobne wzgórza piaskowe. Przeważają niewielkie gospodarstwa rolne, w większości nastawione na produkcję mleka i żywca wołowego. Na obszarze sołectwa zlokalizowane jest wysypisko z kompostownią odpadów stałych dla potrzeb miasta i gminy.

- Udostępnij
- PDF
- Drukuj